

ÚVOD

Úřad korektora duchovenstva města pražského a diecése pražské – *corrector cleri civitatis et diocesis Pragensis* – jak zní jeho úplná titulatura, byl církevněsprávním specifikem pozdně středověké pražské arcidiecéze, zdůvodnitelným mimo jiné i menší měrou uplatňování pravomoci arcijáhnů v českých zemích. Začal se formovat za episkopátu Arnošta z Pardubic (1343–1364), z jehož iniciativy byli ustanovováni první korektoři. Úřad byl další generací vnímán natolik důležitým, že jej počátkem devadesátých let 14. století zahrnuli mezi výběr arcibiskupových činů, podaných v textu nápisu nad jeho bustou v triforiu pražské katedrály – „*primus officium correctoris ad reprimendam insolenciam clericorum instituit*“.¹

Z původních jednorázových, časově ohraničených delegací pro výkon korektoriátu, byl do závěru 14. století zformován samostatný úřad, kdy korektor definitivně převzal část tradičních pravomocí arcijáhnů a stanul v čele samostatné kanceláře, oddělené od kanceláře generálních vikářů. V té době byla při tomto úřadě již také vedena akta – *acta correctoria*, z jejichž řady známe dnes jediný svazek, který je předmětem přítomné edice.

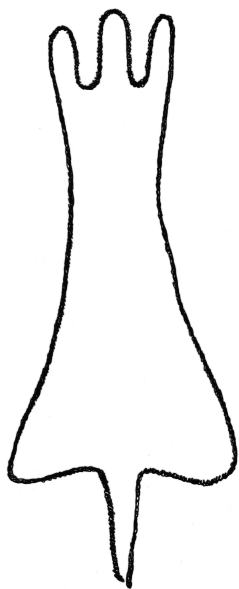
Korektora kléru lze stručně charakterizovat jako trestního soudce nad duchovenstvem. Měl dohlížet nad životem a mravy duchovenstva, k čemuž využíval výsledky vizitací i konkrétní oznámení. Provinilce předvolával před svůj úřad, kde je vyslýchal, a bylo-li potřeba, také poroučel uvěznit v karceru. Po výslechu nařizoval uspořádání jejich záležitostí (v konkrétní i obecné rovině), vyžadoval od provinivších se či podezřelých osob slib podrobení se jeho nařízením a oznamoval také tresty, které na ně budou uvaleny v případě nedodržení nařízení. Zde mohl rozhodnout i o zbavení benefícia a exkomunikaci. Ve zvláště závažných kauzách vynášel po výslechu, někdy opakovaném, rozsudek, po němž následovalo uvěznění odsouzeného jakož i uvalení dalších trestů.²

Takto zásadnímu prameni, jakým korektorská akta nepochybně jsou, byla samozřejmě v minulosti již věnována pozornost. Nejprve jej formou přehledných komentářů po obsahové stránce v zásadě zpřístupnil pražský světící biskup Antonín Podlaha.³ Svoji drobnou knížku vybavil výběrovým jmenným rejstříkem, který dosud zůstával hlavní oporou pro badatele. Třebaže se jednalo o práci důležitou, přece jen nemohla nahradit řádnou edici, takže korektorská akta byla vždy využívána a citována jen málo.

1) Text publikován naposledy v kolektivním díle *Petr Parlér. Svatovítská katedrála 1356–1399*, Praha 1999, s. 156.

2) O širokých pravomocech, jimiž byl korektor obdařen, dobře vypovídá pověření pro Pavla z Chocně, jenž svůj korektoriát vykonával na přelomu šedesátých a sedmdesátých let 14. století. Jeho text vydala Z. HLEDÍKOVÁ, *Korektoři* (citace viz v pozn. 4), s. 108.

3) Antonín PODLAHA, *Akta korektorů duchovenstva diecése pražské z let 1407–1410*, Pragae 1921 (= Editiones Archivii et bibliothecae S. F. Metropolitani capituli Pragensis XVI).

◁ Nákres filigránu z fol. 24 (otočeno o 180 stupňů).
A drawing of the filigree from fol. 24 (rotated 180 degrees).

Nákres hřbetu editovaného svazku korektorských akt, ►
na němž je kromě výzdoby dobře patrný i způsob vazby.
A drawing of the spine of the annotated manuscript of
corrector files that shows not only the decoration, but
also the binding method.

Naproti tomu vznik, vývoj a postavení korektorského úřadu v rámci církevněsprávním pro celé období jeho existence zpracovala před lety v důležité studii Zdeňka Hledíková. Studie byla z podstatné části založena na důkladném poznání obsahu rukopisu korektorových akt a dodnes neztratila nic na svém významu.⁴

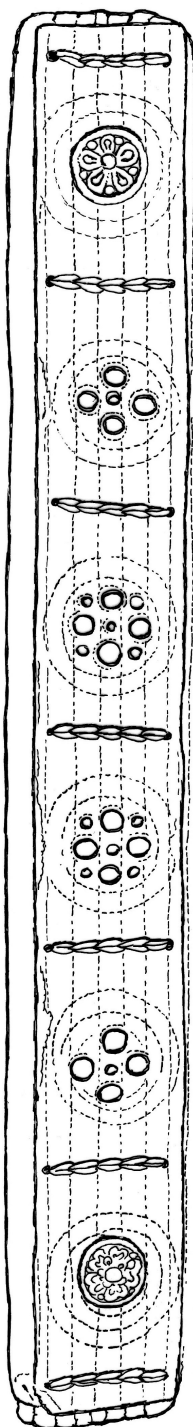
Svazek korektorských akt je uložen v Archivu Pražského hradu, ve fondu Archiv Metropolitní kapituly u sv. Víta, pod signaturou Cod. XX. Rukopis je papírový, knižní blok má rozměry 30 x 22 x 3 cm. Blok je tvořen dvanácti složkami o různém počtu dvojarchů.⁵ Papír má v celém bloku stejný filigrán v podobě silně schematizovaného zvonu protáhlého tvaru se třemi úchyty a s protaženým srdcem. Filigrán nejvíce odpovídá typu používanému ve Würzburgu, doloženému k roku 1403.⁶

V současnosti čítá svazek 135 kompletních folií a několik fragmentů – některá folia jsou zčásti či zcela vyříznuta. Z fol. 18 je odříznuta větší část, takže zbývá jen horní pruh v šíři asi 1/5; pak následovala v úplnosti vyříznutá tři folia. Z fol. 34 je odříznuta spodní polovina. Mezi fol. 48 a 49 bylo vyříznuto folio další. Folio 69 je vyříznuto téměř celé až na malý zbytek spodní části při hřbetu se začátky tří řádek textu. Folia 76–79 jsou vyříz-

4) Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Korektoři kléru pražské diecéze*, Právněhistorické studie 16, 1971, s. 71–111.

5) Při popisu nebylo možno s rukopisem pracovat takovým způsobem, který by dovolil přesné stanovení počtu dvojlistů v jednotlivých složkách.

6) Viz Charles Moise BRIQUET, *Les Filigranes. Dictionnaire historique des marques du papier dès leur apparition vers 1282 jusqu'en 1600*, Genève 1907, vol. 2, s. 250, č. 3976. Blízký je však také typ z Udine, doložený pro rok 1406 – srov. tamtéž č. 3977.

nuta téměř celá, jen s malými zbytky textu v horní části při hřbetu. Folio 128 je odříznuto z větší části; při hřbetu nahoře i dole jsou pozůstatky několika řádek textu, který však nebyl editován, poněvadž jde o formulářově shodné části textů rozsudku, které nepřinášejí žádné konkrétní údaje. Zdá se, že pak následovalo ještě jedno zcela vyřiznuté folio. Některá folia nesou v rozích, respektive na okrajích, stopy po červeném pečetním vosku, kterým byla kdysi záměrně slepena – viz fol. 44v–45r a 47v–48r.

Celý svazek byl foliován soudobou rukou, kromě rejstříku. Foliace byla provedena římským číslováním, přičemž došlo k několika obvyklým omylům – zdvojení, přeskočení i opominutí.⁷ Kromě toho byl rukopis tužkou novodobě foliován – pravděpodobně v souvislosti s prací Antonína Podlahy. Tato foliace v edici vyznačena není.⁸

Rukopis je opatřen měkkou obálkovou (obalovou) vazbou, desky tvoří pergamen, zvnějšku silně zahnědlý. Rozměr přední desky je 28,5 × 21 cm, zadní 28,5 × 22,5 cm včetně klopů o šířce cca 1,5 cm, která je dnes nepřeložená.

Hřbetní výztuha, tvořená tři centimetry širokým pruhem silné hnědé usně a podložená pergamenem, je šitá společně s knižním blokem a obálkou – z vnější strany vznikl sedminásobně řetízkový steh. Hřbet je rýhovaný, zdobený prosekáváním ve tvaru jednoduchých rozet, obklopených rytými soustřednými kružnicemi, jak je patrné z obrázku. Při hlavě a patě jsou přinýtovány kovové, snad olovené terčíky.⁹

Přední deska je opatřena nadpisem, provedeným rukou 16. století: „Acta Correctoria Presbyterorum Dioecis: Pragensis per D. Correctorem Cleri Anno Domini 1407“. Uprostřed vnitřní strany přední desky je vlepeno oválné tištěné kapitulní exlibris s vyobrazením poprsí sv. Václava, s nápisem „S: WENCESLAVS“ a s opisem „SECRETUM SEMPER FIDEL. CAPITULI S: METROP: ECCL: PRAG“, lemovaným vně vavřínovým věncem.¹⁰ Poznámka, napsaná při horním okraji

7) Původní foliace je zahrnuta v edici, takže na pochybení zde není upozorňováno.

8) Dle dohody s tehdejší vedoucí archivu PhDr. Marií Kostílkovou provedl editor novou foliaci. Ta respektuje, kromě úplných, i folia z větší části odříznutá a pomíjí folia zcela vyřiznutá už u hřbetu.

9) Za konzultaci technického provedení vazby děkuji MgA. Karlu Křenkovi z Knihovny Národního muzea.

10) Ex libris bylo přilepeno nad přípis rukou 15. století: „Extollens quedam mulier vocem de turba dixit ad eum“ (cf. Vulg. Luc. 11, 27).

je editována pod č. 520. Další, tentokrát obdélné exlibris s textem „BIBLIOTHEK des allezeit getreuen Metrop. Domcapitels in PRAG“, zdobené vignetami v rozích a s vepsanou signaturou „Cod XX.“ je vlepeno přímo na první folio rukopisu, pod původní nadpis.¹¹ Konečně je na zadní desku přilepen novodobý štítek s do kruhu vloženým znakem kapituly a textem „ARCHIVUM METROPOLITANI CAPITULI PRAGENSIS“ s ručně dotištěnou signaturou „XX“. Na vnitřní stranu zadní desky bylo vepsáno pět zápisů, datovatelné jsou z roku 1408, resp. do něho se hlásící – editovány jsou pod č. 521–525. K vazbě korektorských akt došlo snad již roku 1408 nebo krátce poté. Zápis v korektorových výdajích mluví o vazbě i o papíru, což znamená, že byly vevázány i složky dosud nepopsané; zaplacená byla částka 14 grošů.¹²

Do svazku bylo kontinuálně zapisováno v letech 1407–1410, v období episkopátu Zbyňka Zajíce z Házmburka (1402–1411) a za úřadování dvou korektorů: Hereše a Ojře z Domanic. Ojř byl jak Herešovým předchůdcem, tak i jeho nástupcem. Ojřův korektoriát, už druhý v pořadí, skončil z neznámých důvodů nejpozději v květnu roku 1406. Stalo se tak zřejmě dosti nečekaně a na jmenování jeho nástupce se tak muselo nějakou dobu čekat. Po přechodné období vykonával korektoriát zkušený úředník, protonotář arcibiskupské kanceláře Dominik z Budějovic.¹³ Dočasnost jeho jmenování vyplývá z titulatury v zápisech dvou známých kauz, v nichž rozhodl z korektorské pravomoci.¹⁴ Hereš nastoupil do úřadu nejdříve někdy po 11. červnu 1406, kdy je doložen jako svědek přítomný na jednání v kanceláři generálních vikářů. Pokud by v tu dobu byl korektorem, jistě by to písař akt generálních vikářů neopomněl poznamenat, zvláště když vypisuje v nezkrácené verzi jeho oltářnické beneficium v kostele sv. Haštala.¹⁵ Jako korektor je však nezpochybnitelně doložen až od 27. srpna téhož roku.¹⁶ Do zde editovaného svazku pak bylo zapisováno až do konce Herešova korektoriátu v lednu roku 1410, kdy nastoupil již své třetí úřední období Ojř z Domanic.¹⁷ Zde je možno s jistotou uvést, že k předání agendy došlo 26. ledna velmi plynule, nikoli ze dne na den, nýbrž doslova z hodiny na hodi-

11) Reprodukováno na Tab. I.

12) Viz zápis č. 519k.

13) Viz Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Úřad generálních vikářů pražského arcibiskupa v době předhusitské. Ze správních dějin pražské arcidiecéze*, Praha 1971 (= Acta Universitatis Carolinae, Philosophica et historica, Monographia XLI), s. 136.

14) Dne 17. května 1406 (č. 374) je za jeho jménem uvedeno: „protunc locum correctoriatu tenens“; dne 2. června 1406 (č. 33): „tenens locum correctoris“.

15) *Soudní akta konsistoře pražské / Acta judiciaria consistorii Pragensis V (1406–1407)*, ed. Ferdinand TADRA, Praha 1899, č. 630, s. 166. Snad nebude daleko od pravdy spojit jeho přítomnost zde s jednáním o obsazení úřadu korektora. Kromě držby tohoto oltářnického benefícia není o budoucím korektoru Herešovi známo nic jiného a zdá se, že u arcibiskupského dvora byl novou osobou; srov. též Z. HLEDÍKOVÁ, *Korektoři*, s. 93.

16) *Soudní akta konsistoře pražské V*, č. 834, s. 207.

17) Ojř byl zkušeným úředníkem, který nějaký čas působil také jako generální vikář. Jeho kariéru přehledně zpracovala Z. HLEDÍKOVÁ, *Úřad generálních vikářů*, s. 131.

nu.¹⁸ V tomto dnu byly totiž dvě kauzy řešeny ještě Herešem, ve třetím zápisu dne je však jako korektor uveden Ojř.¹⁹ Okamžitě se také změnila stylizace zápisu na subjektivní formu, jak je o tom řeč níže. Zbylé měsíce, které svazek ještě zahrnuje, tak byl korektorem osvědčený Ojř, jehož závěrečné funkční období nemohlo trvat déle než do začátku podzimu 1413, kdy je doložen korektor jiný.²⁰

Svazek byl však využíván i v letech následujících, byť nové kauzy byly samozřejmě zapisovány do následujícího svazku, dnes nedochovaného. K některým kauzám v přítomném svazku tak byly činěny i poznámky pozdější, byť velmi řídce.²¹ Nejprve je to k 13. říjnu 1413 ojedinělý doklad působnosti korektora Zikmunda,²² který dosud nebyl odjinud znám. Z roku 1415 jsou zde dva doklady působení korektora Martina²³ a další pak z poloviny října 1417, kdy byl také do našeho svazku akt učiněn nejmladší z datovatelných korektorských zápisů.²⁴

Úřední jednání, zapisovaná do korektorových akt, nevedl vždy korektor. Jen velmi vzácně se stávalo, že byl přítomen sám arcibiskup Zbyněk,²⁵ o něco málo častěji vedl jednání arcibiskupův generální vikář Jan Kbel²⁶ – nešlo však o zastupování korektora, který býval také přítomen, nýbrž většinou o případy speciálnější. Pouze jednotlivě se v této roli objeví také arcibiskupův oficiál²⁷ nebo notář Jan Eliášův.²⁸

Hlavním korektorovým pomocníkem byl písař, který vedl akta jeho úřadu. V období pokrytém editovaným svazkem byl korektorovým písařem nejprve veřejný notář Václav z Kralovic.²⁹ V roce 1408 jej vystřídal veřejný notář Matěj z Prahy.³⁰ Je poněkud překva-

18) Zůstává otázkou, zda oční choroba, o níž je jako o příčině ukončení Herešova korektoriátu vcelku logicky uvažováno (srov. Z. HLEDÍKOVÁ, *Korektoři*, s. 93), byla příčinou jedinou.

19) Č. zápisů 446–448.

20) Viz níže.

21) Srov. v Přehledu zápisů podle datace.

22) Zápis č. 203a.

23) Viz zápisy č. 25d a 25e. Ke korektoru Martinovi viz Z. HLEDÍKOVÁ, *Korektoři*, s. 106n.

24) Zápis č. 9a. Korektor Martin je doložen ještě ve dvou dalších zápisech (č. 230a a 332a), kde však není známo jejich vrocení. Jen pro úplnost uvedme, že na fol. 10v je pod konec registru připsán, ve formě formulářového vzoru, soudobý opis kompromisu z 8. června a 4. srpna 1449, jehož rozhodčím byl administrátor mistr Prokop z Kladrub.

25) Zápisy č. 52, 107, 137.

26) Zápisy č. 49, 52b, 52d, 52e, 101a, 181, 316, 369, 370, 480.

27) Zápis č. 141.

28) Zápis č. 248. Vedoucí roli litoměřického arcijáhna Matěje, vydávajícího ve vcelku obvyklé záležitosti (nakolik to zápis č. 26 může prozradit) nařízení namísto přítomného korektora Hereše, lze vysvětlit pouze osobním pověřením od arcibiskupa, které je také v zápisu uvedeno.

29) Josef NUHLÍČEK (doplnili Ivan HLAVÁČEK a Markéta MARKOVÁ), *Veřejní notáři v českých městech, zvláště v městech pražských, až do husitské revoluce*, Praha 2011 – zde Wenceslaus Blasii de Kralewicz, s. 330, č. 1356, bez uvedení dokladů z korektorských akt, kde často sám uváděn viz podle rejstříku Wenceslaus de Kralowicz, notarius publicus.

30) J. NUHLÍČEK, *Veřejní notáři* – snad Mathias d. Manco de Praga, s. 262, č. 829, opět bez uvedení dokladů z korektorských akt, v nichž je také on často uveden jménem – viz doklady podle rejstříku Mathias de Praga, notarius correctoris et notarius publicus.

pivé, že notář Matěj býval občas korektorem zmocněn k vedení jednání, a to i v případě výslechu.³¹

K personálu korektorovy kanceláře náleželo nezanedbatelné množství služebníků, byť nepůsobili všichni současně. Většinou se jednalo o kleriky, označované někdy jako korektorovi familiáři. O jejich konkrétní činnosti se můžeme jen dohadovat, neboť jsou, podobně jako ostatní pod korektorovu působnost náležející osoby, většinou jen zmíněni jako svědci. V aktech jsou uváděni, v abecedním pořadí: Beneš (snad totožný s klerikem Benešem z Bíliny), Jakub, klerik Jan z Drahoraze, Matěj ze Sobotky, klerik Mikuláš řečený Křeček, klerik Pešek, klerik Petr z Mnichova Hradiště, klerik Petr z Prahy, klerik Šimon z Činěvsi a Vavřinec z Prahy.³²

Z praktických důvodů náležel pod korektorovu pravomoc také karcer a jeho strážci. Ti bývali obvykle dva a v korektorových aktech jsou zmiňováni velmi často mezi svědky.³³ Téměř po celou dobu, pokrytou přítomným svazkem akt, působila dvojice strážců Václav Otěpka a Jakub řečený Parvín, jenž byl teprve koncem tohoto období vystřídán Florianem. Několikrát je zmíněn také bývalý strážce žaláře Bric či Birč.³⁴

K rozhodnutí v nejzávažnějších případech si korektor mohl přizvat experta, jak tomu nasvědčuje ojedinělá zmínka o přezkoušení delikventa vydávajícího se za kněze.³⁵

Dochovaný svazek korektorských akt byl založen v únoru roku 1407, přičemž první zápis je datován 14. únorem. Přestože založení nového svazku nesouvisí s nástupem korektora Hereše do úřadu, jenž v něm v tu dobu byl již plně etablován, bylo ke jménu

31) Čtyřikrát se tak dělo z pověření korektorem Herešem: zápisy č. 224 – „de mandato speciali per me notarium requisitus“, č. 309 – „ego Mathias notarius de mandato speciali domini Herssonis, correctoris cleri per diocesim Pragensem, requisivi“, č. 323 – „ego Mathias, notarius publicus de Praga, de mandato honorabilis viri domini Herssonis correctoris, requisivi“, č. 334 – „requisitus per me Mathiam, notarium publicum de Praga, de mandato domini Herssonis correctoris“. Dvakrát vedl výslech namísto nepřítomného korektora Ojře: č. 453 – „interrogatus per me Mathiam, notarium publicum de Praga, notarium prefati domini Ogerii“, č. 454 – „interrogatus per me Mathiam, notarium domini Ogerii“; asi se změnou stylu souvisí, že zde chybí poznámka o pověření korektorem.

32) Doklady podle rejstříku: Benessius, servitor domini correctoris (snad též Benessius de Bielina, clericus); Jacobus, servitor domini Ogerii correctoris; Johannes de Drahoraz, clericus, servitor (familiaris) domini Herssonis correctoris; Mathia de Sobothka, servitor dom. Herssonis correctoris; Nicolaus d. Krzeczek (Krzeczco), clericus, servitor Herssonis correctoris; Pessa, clericus, servitor Herssonis correctoris; Petrus de Grediss Monachorum, clericus, servitor domini correctoris; Petrus de Praga, clericus, servitor Herssonis correctoris; Simon de Czwinewes, clericus domini correctoris; Laurencius de Praga, familiaris et servitor Herssonis correctoris. Kromě těchto mezi ně náležel možná též klerik Aleš ze Žatce (Alexius de Zacz).

33) Na zmíněnou frekventovanou svědeckou funkci žertovně naráží i korektorův notář, když rozverně poznamenal: „presentibus famosis et religiosis viris Jacobo et Ottepkam, custodibus carcerum, yakz swaty nedyw sie gich mochezty tot nycz nenyte etc“ – zápis č. 146a.

34) Doklady opět podle rejstříku: Wenceslaus (Mathia ?) Otepkam, custos carcerum; Jacobus d. Parwin, custos carcerum; Florianus, custos carcerum; Birczo de Praga, olim custos carcerum. Zcela ojediněle se jednou mezi svědky objevuje ve dvojici s Václavem Otěpkou jistý Cumentarius – zápis č. 130.

35) Šlo o Vojtěcha z Braškova, jehož přezkoušel a shledal zcela nezpůsobilým mistr Mikuláš Kakabus – viz zápis č. 502.

korektora v úvodním zápisu poznamenáno nejen jeho officium v rozvinutější formě, ale také beneficium, jehož byl držitelem: „honorabilis vir dominus Hersso, rector altaris corporis Christi in ecclesia sancti Castuli Maioris civitatis Pragensis, corrector cleri diocesis Pragensis“.³⁶ Dále je běžné a zcela pochopitelné označení korektora jen v maximální stručnosti, jdoucí až k „dominus H. corrector“.

Zajímavější je skutečnost dvou nadpisů. Zatímco první (viz níže) je zcela běžným označením počátku nového svazku, respektive nové složky, druhý nadpis³⁷ předpokládal tematické vyčlenění závažnějších kauz, většinou završených vnesením rozsudku, do jiné části svazku. To se také do značné míry dělo od fol. 90r víceméně kontinuálně po fol. 103r. Písař předpokládal také vedení samostatného rejstříku osob pro tuto část, a proto několik po nadpisu následujících folií nadepsal písmeny abecedy.³⁸ K tomu však nakonec nedošlo, jména delikventů byla vepisována do úvodního rejstříku, posléze byly nepopsané listy využity pro pokračování zápisů z předchozí části svazku a nadpis, který se tak ocitl mezi těmito zápisy, byl přeškrtnut.

Kromě vyčlenění vážnějších kauz z důvodu prostého přehledu mohlo být rozdělení stopou někdejší součinnosti arcijáhna, byť tu pro to přímý doklad není. Dnes totiž už nelze říci, odkdy byla vedena samostatná korektorská akta. Kromě zde editovaného svazku víme totiž jen o existenci akt z první fáze Herešova úřadování v roce 1406.³⁹ Shodně formulované zápisy si totiž v předchozím období nejspíše pravidelně vedli arcijáhnové, byť průkazně je to možno tvrdit pouze o pražském arcijáhnovi Pavlu z Janovic, jehož vizitační protokol se jako jediný zachoval.⁴⁰

K variantám ve vedení záznamů mohlo docházet i s výměnou osoby korektora. Zatímco zápisy z úředního období korektora Hereše jsou stylizovány objektivně (dominus Hersso corrector), po jeho vystřídání korektorem Ojřem se přechází ke stylizaci subjektivní (coram nobis domino Ogerio correctore), nikoli však důsledně.

36) To se pak výjimečně děje i dále (zápisy č. 9 a 14), ale i zde jde o počátek rukopisu, kdy by takové doplňující označení k osobě korektora bylo pochopitelné, už proto, že pro výkon jeho úřední funkce nehrálo žádnou roli.

37) „Acta correctoria furum, latronum et sacrilegorum comparata per honorabilem dominum Herssonem, protunc cleri correctorem. Et inceptum est in eisdem notari de anno Domini millesimo quadringentesimo septimo in mense Februario et infra per Wenceslaum de Kralowicz, notarium publicum“ – dnes před č. 337 na fol. 80r (reprodukce na Tab. V).

38) V edici by jejich zařazení působilo rušivě, proto jsou v přehledu uvedena jen zde: A – fol. 80v; B – fol. 81r; C, D – fol. 81v; E, F – fol. 82r; G, H – fol. 82v; I – fol. 83r; K, L – fol. 83v; M – fol. 84r; N – fol. 84v; O – fol. 85r; P – fol. 85v; Q, R – fol. 86r; S – fol. 86v; T – fol. 87r; W – fol. 87v, zde využito jako první litera nadepsaného jména Wenceslaus). Ukázkou strany s nadepsanými literami K a L přináší reprodukce na Tab. VI.

39) Viz zmínku v č. 262a a snad také č. 519l.

40) Ony zápisy se nacházejí v závěru nadepsané jako Obligationes – srov. *Protocolum visitationis archidiaconatus Pragensis annis 1379–1382 per Paulum de Janovicz archidiaconum Pragensem factae*, edd. Ivan HLAVÁČEK – Zdeňka HLEDÍKOVÁ, Praha 1973, s. 380–403. Veškerá řízení zde probíhají před arcijáhнем s výjimkou jediného, kdy je rozhodujícím činitelem korektor Vojslav z Miličina (na s. 380).

Rukopis korektorových akt nelze označit jako čistopis. Většina zápisů vznikala přímo při jednání, jak dokládají četné opravy a vpisky. Tomu odpovídá i charakter zápisů, které jsou místy poněkud schematizované, s vynechávkami z větší části úmyslnými v zájmu úspory, například při opakujících se formulacích. Zápisy o některých kauzách byly započaty, avšak v zápisu nebylo pokračováno⁴¹, nebo byl zapsán jen pouhý nadpis⁴². Jindy však byly nadpisy doplňovány dodatečně.⁴³ Naproti tomu v několika desítkách zápisů zůstala vynechaná místa, nejčastěji pro pozdější doplnění jmen, což nasvědčuje jejich přepsání do akt z nějakých provizorních poznámek.

Manuskript obsahuje celkem 638 jednotlivých zápisů. V edici byla zohledněna věcná příslušnost zápisů, a pokud byly k nějakému zápisu později připsány další záznamy, neobdržely nová pořadová čísla, nýbrž písmenné indexy, takže pořadových čísel záznamů lze v edici nalézt pouze 525. Pokud byl pro tutéž kauzu učiněn záznam na jiném místě svazku, pak tento dostal nové číslo, protože jinak by došlo k znepřehlednění. Edice totiž pořadí zápisů důsledně zachovává a jen v několika málo případech přesunuje zápis, respektive jeho část, pokud je za tím účelem písařem v rukopisu pořízena značka osvětlující návaznost textu. Pro usnadnění orientace uživatele edice je za pořadovým číslem odkázáno na případné další zápisy týkající se stejné kauzy.⁴⁴ Do svazku akt byly pořizovány přípisy i v následujících letech, v nichž muselo být zapisováno do svazku nového, dnes nedochovaného. K tomu však písař přistoupil pouze v těch případech, kdy bylo přímo navazováno na kauzu již předtím projednávanou, a tedy zde zapsanou. Pro lepší představu zde uvádíme počty datovaných zápisů podle roku.⁴⁵

<i>1406</i>	2 ⁴⁶	<i>1410</i>	92
<i>1407</i>	161	<i>1413</i>	7
<i>1408</i>	243	<i>1415</i>	2
<i>1409</i>	119	<i>1417</i>	1

41) Hned úvodem skončily zápisy č. 23, 36, 39, 203a, 229, 267 a zápis s. n. po č. 505.

42) Zápis č. 97.

43) Zřetelně zápisy č. 287, 386, 387 a 448.

44) Odkazování se děje vždy jen na čísla bez indexů, neboť u indexovaných je provázanost zcela jasná. Zdůrazněme, že odkazy propojují pouze kauzy, nikoliv osoby v nich vystupující (k tomu je určen osobní rejstřík), proto také není odkázáno na odlišnou kauzu téže osoby, byť se i jednalo o stejnou skutkovou podstatu. K rezignaci na odkazy došlo pouze v případě zločinů členů lapkovských skupin pro značné množství spolupachatelů.

45) Pochopitelně zde nejsou zahrnuty zápisy, jejichž jednoznačné vročení není možné, tedy konkrétně čísla 97, 125, 223a, 230a, 262a, 332a, 332b, 360a, 519bb, 520 a 525.

46) Tyto dva zápisy byly do svazku akt zaneseny dodatečně, zcela mimo chronologii sousedních. Snad je písař v zájmu uchování paměti přepsal z nějakých poznámek. Prostý omyl ve vročení nepovažuji za pravděpodobný, neboť rozhodujícím činitelem byl v obou případech Dominik z Budějovic, který korektora po přechodné období v roce 1406 zastupoval – viz výše.

Téměř bez výjimky začíná každý zápis datací. Vročení zápisů se objevuje zřídka, poněvadž písař počítal s jejich návazností na nadpisy, uvozující příslušné roky, respektive počátek úřadování korektora.⁴⁷ První takový nadpis na fol. 1r slouží zároveň jako nadpis celého svazku: „Acta correctoria presbiterorum comparata per honorabilem virum dominum Herssonem, protunc correctorem cleri, de anno Domini millesimo quadringentesimo septimo et inceptum est in eisdem notari in mense Februario et infra“.⁴⁸ Jen zběžně mezi dvěma záznamy, tedy ani ne při horním okraji stránky, je nadpis označující rok 1408 na fol. 40r: „Anno Domini M° CCCCVIII°“. Předpokládané nadepsání roku 1409 se nedochovalo, protože se nejspíše nalézalo na vyříznutém foliu 69. Opět jen zběžně je nadepsán rok 1410 na foliu 110r: „Anno Domini millesimo CCCC^{mo} decimo“.⁴⁹ Jen o pouhá dvě folia dále (112v) pak následuje nový nadpis s vročením, učiněný při nástupu korektora Ojře do úřadu: „Anno Domini M°CCCC^{mo}X^{mo}, acta acticata tempore honorabilis viri domini Ogerii, correctoris etc“.

Jsou ovšem i další případy, kdy byla datace vypsána v plné formě s vročením. Z nich stojí za zmínění zápis č. 508 z 10. října 1409, kdy slavnostnější formulace byla demonstrací jen několik týdnů staré události přechodu pražského arcibiskupství pod obedienci pisánského papeže Alexandra V., jehož pontifikát je v datační formulě uveden.⁴⁹

Zápisy tedy počínaly denní datací, často s jen relativním určením (Die suprascripta...; Item die...). Dělo se tak téměř vždy uvedením čísla dne v měsíci a jména měsíce.⁵⁰ Při převedení datací na dny v týdnu, což je možné u 580 zápisů, je možno konstatovat jejich proporční rozložení (pondělí 82 projednávaných případů, úterý 93, středa 99, čtvrtek 89, pátek 94, sobota 82); k očekávanému poklesu dochází tak jenom u neděle (41 projednávaných případů), třebaže i zde je toto číslo až překvapivě vysoké. Bezpochyby lze však říci, že dny nebyly rozlišovány na „úřední“ a jiné.⁵¹

Za dataci leckdy písař poznamenal také hodinu, respektive dobu jednání. Nejčastěji tu přichází tercié (hora terciarum – u 82 zápisů), po ní co do četnosti následuje hodina nešporní (hora vesperorum – u 43 zápisů), hodina polední (hora meridiei) je zaznamenána u deseti zápisů. Již po západu slunce (hora completorii) probíhalo nejméně osm jednání

47) To může občas znamenat určitou komplikaci v těch případech, kdy byly zápisy vepisovány dodatečně, mimo chronologické pořadí.

48) Reprodukován na Tab. I.

49) Podobně rozvinutá forma datace je také v úvodu zápisu č. 462.

50) Jen ojediněle byl uveden i svátek připadající na příslušný den (zápis č. 1), kde však tato rozvinutá verze datace souvisí s tím, že se jedná o úvodní zápis svazku, kde je v plné verzi uvedena i jinak silně redukováná titulatura korektora.

51) K tomu srov. Jan ADÁMEK, *Úřední dny v pražské arcibiskupské kanceláři na počátku 15. století*, in: *Církevní správa a její písemnosti na přelomu středověku a novověku*, edd. Ivan Hlaváček – Jan Hrdina, Praha 2003 (= *Acta Universitatis Carolinae – Philosophica et historica* 2, Z pomocných věd historických XV), s. 147–169.

a pouze dvakrát je v zápisu jako doba jednání uvedena nóna (hora nonarum), přesunutá v tomto období už k polednímu času. Těmto údajům nelze přisuzovat absolutní platnost, protože jsou uvedeny asi jen u čtvrtiny zápisů, tendence je však jasná – korektor úřadoval zejména dopoledne mezi ranní mší a obědem a poté v pozdním odpolední.

Nepřekvapí, že téměř všechny úkony se daly v objektech arcibiskupského dvora na Malé Straně, kde se také nalézalo korektorovo působíště. Kromě toho, vždy jen v jednom případě, bylo jednání vedeno v domě oficiála pražského arcibiskupství (č. 115), v domě mistra Blažeje Vlka, děkana kapituly u Všech svatých (č. 172), a dokonce na faře v Nymburku (č. 437).⁵²

Třebaže jako místo jednání je arcibiskupský dvůr zmíněn výslovně jen ve 138 zápisech, lze přesvědčivě doložit, že projednávání zde probíhala v 633 případech, byť se tak dělo v různých prostorách. Místnost probíhajícího jednání je uvedena ve 141 zápisech. Nejčastěji korektor zasedal v prostorách těsně sousedících s karcerem.⁵³

Součástí výpovědi osob předvolaných před korektora bylo v některých případech složení přísahy. Někdy byla přísaha vyžadována před započítím výsledku, jindy předvolaný skládal přísahu pouze před odpověďmi na část pokládaných otázek. Složení přísahy, respektive skutečnost, že výpověď probíhala pod přísahou, je zaznamenáno v 70 zápisech. Nelze jednoznačně rozhodnout, zda složení přísahy bylo vyžadováno vždy a bylo tak samozřejmým, že je notář do akt většinou nezapisoval, či zda byla přísaha vyžadována jen za určitých okolností. Přikláníme se spíše k možnosti druhé. Pokud by totiž složení přísahy bylo důsledně vyžadováno ve všech případech, pak by zřejmě bylo i v oněch záznamech, kde je její složení uvedeno, zmíněno jen stručně, aniž by v jinak dosti úsporných zápisech byla popisována podoba její vnější formy. A lze jistě předpokládat, že notář by poznámku o přísaze nepřipisoval dodatečně (jak se děje v zápisu č. 317), až poté, co ukončil zápis o výsledku – „Interrogatus per iuramentum de premissis“.

Složení přísahy bylo v různých variantách formulováno buď jen stručnou zmínkou: „iuratus“, „respondit per iuramentum“, „sub iuramento“, „iuravit dicere veritatem“, případně i obsažněji „qui per iuramentum solitum iuravit et sub iuramento respondit“ nebo výslovným uvedením její vnější formy. To se opět děje v různých textových obměnách, jak zmíněním přísahy na evangeliář (např. „per iuramentum ad sancta Dei ewangelia manutactum“) nebo výjimečně pouze na krucifix („ad ymaginem crucifixi iuraverint“), tak uvedením skutečnosti přísahy na obojí, například až slavnostní formulace „qui ad sancta Dei ewangelia et ymaginem crucifixi Salvatoris Domini nostri Ihesu Cristi iuravit dicere veritatem ad interrogata“.

52) Jiného charakteru je zápis o dění v západočeské Radnici (č. 522), kde je případná kompetence korektora nejasná a zápis sám působí dojmem, že byl zapsán pro formulářové účely.

53) Uvádění množství dokladů by na tomto místě bylo nadpočetné.

Je zajímavé, že přísaha nebyla vždy skládána touž formou. Formulace „*qui iuramento solito et consueto precedente respondit*“ by k takovému závěru jistě nedostačovala, avšak v několika případech (č. 309, 310, 343, 432) je řeč o složení tzv. střední přísahy, např. „*qui medio iuramento ad sancta Dei ewangelia prestito respondit*“. Nelze však říci, jakým způsobem se lišila od obvyklé, respektive plné formy přísahy.

Typově se v korektorových aktech setkáváme s několika druhy záznamů. Nejčastější jsou výsledky podezřelých nebo již dříve usvědčených provinilců a případně také svědků. Nalézáme tu však také zápisy o uvalení trestu, uvěznění, propuštění z vězení či omilostnění a také zápisy procesního charakteru – ustanovení rozhodců, rozhodčí výroky, předvolání, odložení jednání, prohlášení i kontumace z důvodu nedostavení se jedné ze stran. Zejména v těchto procesních zápisech se nejednalo vždy o jasnou věcnou kompetenci korektora a zápisy jsou tak důkazem, že korektorova akta požívala hodnoty veřejných knih s plně akceptovanou platností, jak tomu bylo např. u soudních akt, vedených při kanceláři generálních vikářů, do kterých by některé z výše uvedených zápisů správně náležely, ale nebyly sem z nějakého důvodu zaneseny. Posledním typem zápisů jsou nepočtené, avšak důležité rozsudky, o nichž bude ještě řeč.

Výsledky byly téměř bezvýhradně vedeny vždy s předchozí znalostí věci. Oznamovateli deliktů byli nejčastěji arcijáhnové, kteří se při vizitacích setkávali s množstvím přestupků, byť se zmínka o nich děje poměrně zřídka (č. 2, 16, 21, 26 – zde sám arcijáhen vedl jednání, 219, 221, 237, 259, 261, 268, 269, 293, 297, 338, 427). Dalšími oznamovateli deliktů byli děkanové, zmínky o nich jsou však v této souvislosti ještě řidší (č. 382, 472), nebo i někdo další (např. rytíř Jan Křinecký z Křince č. 458). Úroveň podkladů, které měl korektor k dispozici, byla asi dosti různá a jistě závisela přímo na způsobu provádění té které vizitace, resp. na podobě pomocného písemného materiálu, který při takové příležitosti nutně vznikal. V několika málo případech mohl korektor pracovat s velmi konkrétními výsledky šetření, zpracovanými již ve formě artikulů (např. č. 48, 220, 270, 281, 376a, 417), které však mohly být předloženy i někým jiným (např. č. 457, 457a). Jindy se zdá, že byla prověřována obvinění, prostředkovaná svědectvími „z druhé ruky“. Otázky i odpovědi jsou vždy stručně, avšak jasně zapsány, v některých případech i za použití doslovné citace výpovědi, a to i formou přímé řeči (např. č. 188, 224, 258, 269, 376a, 383, 463, 486a).

Tam, kde toho bylo zapotřebí, vyžádal si korektor místní šetření. Nařízení tohoto vyšetřování (*inquisitio ad partes*), případně zmínka o jeho uskutečnění, se objevuje ve 30 případech.⁵⁴ Občas byla do akt opsána i originální znění listů, jimiž delegovaní vyšetřovatelé referovali korektorovi o svém šetření (č. 139, 406, 457a).

54) Zápisy č. 6a, 14, 21, 48, 112, 132, 143, 214, 220, 224, 268, 269, 273, 281, 332a, 363, 371, 376, 376a, 406, 432, 446, 451, 453, 454, 458, 463, 463a, 486, 493a.

Obsahově jsou zápisy dosti pestré. Z nejpodstatnější části jsou zde řešeny přestupky v oblasti zachovávání celibátu, ať již skutečné nebo domnělé. Překvapivě početná je skupina kauz spojených s loupežemi, krádežemi a také svatokrádežemi. Kvantitativní nárůst však v tomto případě souvisí s dobou likvidace několika lapkovských družin, škodících na celém území české církevní provincie, mezi jejichž příslušníky se nalézalo také několik kněží či kleriků bez benefícia. Opakující se jsou také přestupky proti zákazu hráčství a s tím souvisejících návštěv krčem, opilství a výstřednosti neslučitelné s ideály života duchovního. Jenom nepatrné množství v celkovém počtu tvoří případy nejzávažnější. Ojedinělá je vražda, podobně jako obvinění z lichvy, černokněžnictví či pomatené vymítání dábla. Stejně tak ojedinělé je vydávání se za kněze a rovněž výjimečná jsou obvinění kněží ze simonie či jiných pochybení při udílení svátostí. Cílem těchto řádků není blíže seznamovat s konkrétním obsahem záznamů a kauz – pro první přehlednou informaci lze stále odkázat na text Antonína Podlahy.⁵⁵

Kromě diecézního kléru mohli před korektorovým úřadem stanout i řeholníci, zejména pokud náleželi k řádům vykonávajícím ve větší míře duchovní správu. Z logiky věci se to týkalo nejvíce členů benediktinských a premonstrátských komunit.⁵⁶

Po ukončení výslechu následovalo obvykle korektorovo nařízení a napomenutí spojené s výčtem sankcí za jejich nedodržení. Trest obvykle sestával z vězení, poměrně citelné pokuty a hrozby exkomunikací. Provinilec také často prohlásil svoji vůli splnit nařízení. Lze tedy říci, že naprostá většina kauz byla završena vyhlášením podmíněného trestu, kdy však rozsudek vynášen nebyl.

Jenom v nejzávažnějších kauzách, kde byla vina zcela nepochybná a prokázaná, přistoupil korektor k vyhlášení trestu nepodmíněného a k slavnostnímu vynesení rozsudku.⁵⁷ To se projevilo i v odlišné grafice, když rozsudky byly psány větším a pečlivějším písmem; nalezneme jich tu 28, z toho pouze dva vynesené korektorem Ojřem. U jednoho z nich však stylizace neodpovídala běžné praxi, právě tak jako uložený trest.⁵⁸ Některé rozsudky byly vyneseny opakovaně nad týmiž osobami, takže odsouzeno bylo nakonec sedm kněží, šestnáct kleriků a jeden laik. Rozsudky jsou zapsány v pevně vázané formulářové podobě, která se kromě jmen, typu deliktů a délky trestů karcerováním a vypovězením lišila jen v nepatrných odchylkách: „Christi nomine invocato pro tribunali sedentes et ipsum solum pre oculis habentes per hanc nostram sententiam diffinitivam, quam ferimus in

55) *Akta korektorů*, na s. 7–43.

56) K tomu podrobněji Jan ADÁMEK, *Řeholníci a úřad korektora kléru na počátku 15. století*, in: *Historia monastica I. Sborník z kolokvií a konferencí pořádaných v letech 2002–2003 v cyklu „Život ve středověkém klášteře“*, ed. Dušan Foltýn, Praha 2005 (= *Colloquia medievalia Pragensia* 3), s. 97–102.

57) Podrobně o rozsudcích korektora kléru Jan ADÁMEK, *Korektor kléru arcidiecéze pražské jako trestní soudce*, in: *Sacri canones servandi sunt. Ius canonicum et status ecclesiae saeculis XIII–XV*, ed. Pavel Krafl, Praha 2008, s. 343–351.

58) Viz zápis č. 472.

hiis scriptis, pronunciamus, declaramus prefatum N, (vypsáno provinění), propter que et alia ipsum condempnamus ad standum in scala per (doba v hodinách) et in carcere clauso per annos (počet) continuos, ubi quartis et sextis feriis pane doloris et aqua angustie sit contentus. Banientes ipsum decetero de diocesi Pragensi perpetue in hiis scriptis. Moderacionem vero pene eiusdem domino nostro archiepiscopo Pragensi et suis successoribus ac nobis specialiter reservamus“. Poté následoval, již obvyklým zběžným písmem, záznam o vyhlášení rozsudku: „Lata et lecta est hec sententia per honorabilem virum dominum N, correctorem cleri diocesis Pragensis, anno Domini ..., die ..., hora ..., in ... curie archiepiscopalis, presentibus NN“. ⁵⁹

Subjekty kauz jsou osoby z celého území pražské arcidiecéze – na územní rozsah korektorovy jurisdikce poukazuje již jeho titulatura. Před korektorovým úřadem však občas stanuly i osoby náležející do jiných, sousedních diecézí – zejména do diecéze olomoucké, v menším měřítku litomyšlské, ale také ojediněle z diecézí pasovské, poznaňské a vratislavské. Rozhodovalo totiž, kde byl provinilý či podezřelý dopaden.

Na posledním foliu svazku (135v) jsou poznamenána různá korektorova vydání pod nadpisem „Nota exposita et distributa per dominum Herssonem, correctorem cleri diocesis Pragensis“. ⁶⁰ Přinášejí zajímavé a zčásti nenahraditelné doplňující informace k činnosti korektorova úřadu. Nalezneme tu zejména, možná poněkud překvapivě, výdaje za provádění tortury ⁶¹ a také výdaje za opravu karceru, vyplácené tesaři a kováři. Zajímavé jsou též výdaje za papír a vazbu korektorských akt.

Na začátek rukopisu je vevázán soudobý rejstřík, pořizovaný zároveň se zapisováním příslušných záznamů, který byl pro praktické používání akt zcela nezbytný. ⁶² Rejstřík je dnes cenný i proto, že alespoň v přehledu seznamuje s osobami, jejichž kauzy byly zapsány na dnes chybějících foliích. V menším počtu případů také doplňuje informace o osobách obsažené ve vlastních zápisech. ⁶³

59) Ukázka je reprodukována na Tab. VII.

60) Srov. zápisy č. 519. Folio 135v je reprodukováno na Tab. VIII.

61) Pouze v jediném případě je zapsáno, že byly určeny biřici (preconi) – č. 519c.

62) Ukázka reprodukována na Tab. II.

63) Zajímavým dokladem každodenní kancelářské praxe je obdélný papírový lístek 6 x 3,5 cm, vložený mezi folia 65 a 66. Kartička, popsaná poměrně pečlivým písmem, které nepatří ani jednomu z písařů korektorských akt, je připomínkou pro korektora, že k jistému termínu je předvolán nejmenovaný nájemce farních důchodů se svou konkubínou („Memoriale ad dominum corectorem, quod citetur conventor cum sua concubina ad feriam secundam post Judica non obstante procuratore“); jméno Bušek („Bussek“), napsané jinou rukou z druhé strany, s věcí asi nesouvisí, neboť žádný nájemce farních důchodů toho jména není v aktech zanesen. Jen problematický výsledek přináší snaha o identifikaci podle data předvolání. V úvahu připadá pouze pondělí 14. března 1407, což bylo pondělí po neděli Judica. Zápis toho dne (č. 376) však neobsahuje předvolání, nýbrž nařízení místního šetření ve věci jinak frekventovaného Matěje, kdysi faráře z Houska, který býval nájemcem v Deštné (srov. podle rejstříku: Mathias, plebanus olim in Hussii) a zmíněna je též jeho konkubína (č. 376a).

Skutečnost, proč se z předpokládané řady korektorských akt, jejichž kontinuální vedení lze předpokládat nejméně od sklonku osmdesátých let 14. století až do roku 1420, dochoval pouze jediný svazek, nelze vysvětlit. Je možné pouze předpokládat, že rukopis putoval společně s archivem kapituly při jejím exilu ve zmateném období domácích válek. Jedinou stopou je snad pro formulářové účely pořízený opis, vepsaný do svazku korektorských akt roku 1449, spojený s osobou administrátora a kapitulního děkana Prokopa z Kladrub. V zápisu obsažený rozhodčí výrok byl vyřčen v Plzni a rukopis se tam tehdy snad také nalézal, neboť pražská kapitula zde v předcházejícím roce našla své útočiště.

Kromě své primární faktografické výpovědi je svazek sám o sobě také velmi výmluvným dokladem úsilí arcibiskupa a jeho úředníků o nápravu provinilých příslušníků duchovenstva působících v pražské arcidiecézi. Dokládá, že disciplinární požadavky vznášené opětovně na diecézních synodách, nebyly pouhými proklamacemi bez faktického dopadu. Svědčí o značné důslednosti v jejich naplňování a stvrzuje tak plnou funkčnost korektorského úřadu a konečně i fakt, že sama správní struktura církve, prohlašovaná někdy za přebujelou a neefektivní, byla uschopněna k provádění očisty zevnitř. Rostoucí znevažování autority (nejen) církve, vedoucí až ke zpochybňování samotné její autenticity, pak bylo jedním ze zásadních důvodů, proč tyto mechanismy ztrácely na účinnosti. Šířivší se praktický viklefismus pak s převrácením společenského řádu již nezadržitelně směřoval zemi do turbulencí husitských časů.

* * *

Za vzor uspořádání této edice byl vzat Vizitační protokol pražského arcijáhna Pavla z Janovic⁶⁴ z důvodu velmi blízkých charakteristik obou pramenů, plynoucích ze správní příbuznosti. Je snahou editora, aby kromě odpovídající vstřícnosti a přehlednosti vůči uživateli byla patrna i struktura rukopisu.

Celý text je transkribován, veškeré četné zkratky rozepsány bez vyznačení zkrácení. Rozepsání do [] se děje jenom v těch případech, kdy písař slovo zkrátil, ale toto zkrácení obvyklým způsobem nevyznačil. Jedinou výjimkou jsou četná, obvyklou siglou nahrazená slova „et cetera“, jež jsou přepisována jako „etc“, aby zejména při uvedení uprostřed věty nepůsobila rušivě.

Podobně také pořadová čísla dnů v měsíci, pravidelně vypsaná římskými číslicemi, jsou ponechána bez rozepsání zkrácení i v těch případech, kdy je písař vyznačil v horním indexu – zůstává tedy např. „Die XX^{ma} mensis...“. Datované údaje v textu jsou převáděny

64) Citováno v pozn. 40.

pouze v těch případech, kdy je nelze přímo identifikovat bez použití dalších pomůcek (znalost liturgického temporálu a sanktorálu není předpokládána).

Ve valné míře v datacích neuváděné roky nejsou doplňovány – zápisy běží v zásadě v chronologickém pořadí – a v případě nejasností je lze snadno nalézt ve speciálním rejstříku (*Datationes relationum secundum ordinem*). Pro rychlejší orientaci je však příslušný rok základní řady zápisů (tedy neindexovaných nebo dodatečně vepsaných na prázdné místo) uveden v záhlaví stránky edice.

Písařské chyby či přehlédnutí jsou, podle okolností, buď ponechány na místě v původní podobě s upozorněním [!] a s uvedením správné nebo pravděpodobné formy v edičním aparátu, pokud je toho zapotřebí.⁶⁵ V případě zcela zjevných pochybení je oprava provedena přímo v editovaném textu s uvedením původní podoby v aparátu. Bez upozornění jsou v původní formě ponechána ne zcela korektní, avšak stále se opakující specifická spojení jako „pro reformandis carcerum“ nebo „sub pena perpetuis carceribus“. Místa nejasná nebo nečitelná jsou vyznačena [?], opět s případnou poznámkou. Evidována jsou také veškerá nadepisování a další pozdější či současné doplňky (nakolik je jejich časovou návaznost možno určit) a vpisky, dále opravy, škrty a také porušení psací látky, znemožňující čtení textu. Pokud byl nadepsán větší počet slov, pak je index aparátu umístěn u posledního z nich.

Osobní a místní jména byla transliterována.⁶⁶ Z důvodu odlehčení aparátu edice však jejich identifikace či upřesnění není uvedena přímo na místě, ale v osobním a místním rejstříku.

Okolnosti vzniku rukopisu vedly písaře k občasným vynechávkám (někdy úmyslným pro pozdější doplnění) v textu či vychýlením z větné vazby. K doplnění slov do hranatých závorek a k upozornění na stylistické nedostatky však bylo přistoupeno pouze tam, kde byla výrazněji ohrožena srozumitelnost sdělení, neboť z hlediska věcného nejde o pomýlení závažná. V zápisech se také vyskytují pasáže v přímé řeči – buďto písařem uvedené úmyslně pro větší přesnost sdělení, nebo bezděčně, kdy slyšenou výpověď v subjektivní formě pouze přeložil do latiny, ale již nepřevedl do objektivní formy ve třetí osobě. Taková místa jsou vložena za dvojtečku do uvozovek a začínají velkým písmenem.⁶⁷ Velká a malá písmena v edici často nenásledují originál, v němž jsou používána nedůsledně i neoče-

65) Neobvyklý způsob psaní některých slov je ponecháván, pokud se tak dělo důsledně. Například opakované pojmenování *mancionarius* namísto korektního *mansionarius*; písař v tomto případě zřejmě zachytil posunutou fonetickou podobu výrazu, který nemá český ekvivalent.

66) S výjimkou počátečního „F“, jehož majuskulní forma je často vyjádřena zdvojením minuskulních „ff“; jedná se však o grafický prvek, a proto zde není rozlišováno.

67) Pokud je v rámci delší věty objektivní a subjektivní stylizace rozkolísána, nebo tam, kde ji není možno rozlišit, je pasáž pouze vřazena za dvojtečku bez uvozovek.

kávaně, což se týká také interpunkce. V edici jsou velkými počátečními písmeny psána jména osob a míst, jména božských osob a názvy měsíců. Tam, kde to bylo možné, jsou jako samostatné věty pro lepší přehlednost uváděny také otázky a odpovědi při výsleších (Interrogavit..., Interrogatus...; Respondit...). Na další písarské nezvyklosti je upozorňováno v poznámkách.